

1388

۱۰۰۰

۱

۱۵۶

مطهری

الحمد لله

www.ketab.ir

سرشناسه: پور حسین تاسندھی، محمد، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور: فرقه شناسی / نویسنده محمد حسین پور حسین ستاندهی.
مشخصات نشر: قم: گوهر ماندگار، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری: ۱۰۴ ص.
شابک: ۱۲۰۰۰ ریال 3-47-978-600

وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: اسلام -- فرقه‌ها
موضوع: اسلام -- فرقه‌ها -- تاریخ
موضوع: اسلام -- فرقه‌ها -- عقاید
رده بندی کنگره: ۱۳۹۷BP۲۳۶ ۴۹۴/پ
رده بندی دیوبند: ۲۹۷/۵
شماره کتابشناسی ملی: ۵۲۲۴۸۳۴

موضوع: Islamic sects
موضوع: Islamic sects -- History
موضوع: Islamic sects -- Doctrine

نام کتاب: فرقه شناسی

نویسنده: محمد پور حسین تاسندھی

ناشر: گوهر ماندگار

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۷

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

چاپ: اول ۱۳۹۷

شابک: ۳-۴۷-۷۸۰۵-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

حق چاپ برای مؤلف محفوظ است

مرکز پخش:

انتشارات گوهر ماندگار

۰۹۱۲۵۵۳۹۰۳۶

فرق‌شناسی

www.ketab.ir

مقام معظم رهبری امام خامنه ای (مد ظله العالی)

«عزیزان من، تمام مشکلاتی که برای افراد یا اجتماعات بشر پیش می آید، بر اثر یکی از این دو است، یا عدم بصیرت، یا دچار غفلت می شوند، واقعیت ها را تشخیص نمی دهند، حقایق ها را نمی فهمند، یا با وجود فهمیدن واقعیات، از ایستادگی خسته می شوند»

فهرست مطالب

۱۰	 مقدمه
۱۲	 اهمیت علم فرق و مذاهب
۱۴	 ۱- علم فرق و مذاهب
۱۵	 ۲- تفارقات
۱۶	 ۳- مذاهب چهارگانه
۱۷	 ۴- مذاهب
۱۸	 ۵- مذهب حنفی
۱۸	 ۵-۱ قوائد و اصول مذهب
۱۹	 ۵-۲ مکتب
۲۰	 ۵-۳ مکتب
۲۱	 ۶- مذهب مالکی (مالک بن انس)
۲۲	 ۶-۱ اصول مذهب
۲۳	 ۶-۲ ویژگی های
۲۴	 ۷- مذهب
۲۵	 ۷-۱ حضور
۲۶	 ۸- مذهب حنبلی (احمد بن حنبل)
۲۷	 ۸-۱ ویژگی
۲۸	 ۸-۲ اصول
۲۹	 ۸-۳ حضور حنبلی ها
۳۰	 ۹- تفاوت اصلی تشیع
۳۱	 ۹-۱ از نظر تاریخی

۳۲	۲-۹ از نظر کلامی
۳۳	۳-۹ از نظر
۳۴	۱۰-پیدایش فرق ها بعد از رحلت
۳۵	۱۱-اهل تشیع
۳۶	۱۲-خوارج
۳۶	۱۲- ۱ عقاید
۳۷	۱۲- ۲ فرقه های
۳۸	۱۳- مرجئه: ارجاء
۳۸	۱۳- ۱ گروه های
۳۹	۱۳- ۲ فاسیر مرجئه
۳۹	۱۳- ۳ تقابل مرجئه
۴۰	۱۴- قدریه
۴۱	۱۴- ۱ قدریه نخستین
۴۱	۱۴- ۲ منشاء پیدایش
۴۲	۱۴- ۳ درباره قدریه
۴۲	۱۵- جبریه و جهمیه:
۴۳	۱۵- ۱ جبریه در دو گروه هستند
۴۴	۱۵- ۲ عقاید مهم جبریه
۴۵	۱۶- زمان پیدایش شیعه
۴۵	۱۶- ۱ زمان پیدایش شیعه
۴۶	۱۶- ۲ زمان پیدایش شیعه
۴۷	۱۶- ۳ اولین اختلاف در بین شیعیان (تقسیم بندی دیگر)
۴۸	۱۷- اوضاع واحوال
۴۹	۱۸- سه فرقه مهم
۵۰	۱۹- امامیه
۵۱	۱۹- ۱ پیدایش
۵۲	۱۹- ۲ تفاوت دیدگاه امامیه با سایر فرقه ها نسبت به عقل

۵۳.....	۲۰- اصول پنج گانه عقاید شیعه.....
۵۴.....	۲۱- دیدگاه امامیه و سایر فرق در خصوص توحید.....
۵۵.....	۲۲- عدل.....
۵۵.....	۲۳- از نظر امامیه حسن و قبح.....
۵۶.....	۲۴- بحث رویت خدا.....
۵۷.....	۲۵- متکلمان.....
۵۸.....	۲۶- مراحل پیمودن کلام امامیه برای رسیدن به جنبه عقلانی.....
۵۸.....	۲۷- رتبه.....
۵۹.....	۲۷- اشخصیت.....
۶۰.....	۱۷- مذهب ریدیه.....
۶۱.....	۲۷- ۳- فرقه های ریدیه.....
۶۲.....	۲۷- ۴- سلیمانیه.....
۶۳.....	۲۷- ۵- جارودیه.....
۶۴.....	۲۷- ۶- صالحیه.....
۶۵.....	۲۸- مذهب.....
۶۶.....	۲۸- ۱- فرقه های اسماعلیه.....
۶۷.....	۲۸- ۳- اسماعلیه.....
۶۷.....	۲۸- ۴- اسماعلیه.....
۶۸.....	۲۸- ۵- فاطمیان.....
۶۹.....	۲۸- ۶- مستعلیه.....
۶۹.....	۲۸- ۷- بیان درجات امامت توسط اسماعیلیان.....
۷۰.....	اهل سنت.....
۷۱.....	۲۹- اهل سنت.....
۷۱.....	۳۰- اعتزال به معنای کناره گیری است.....
۷۲.....	۳۱- ۱- چهار نظریه.....
۷۳.....	۳۱- ۲- معتزله در عصر.....
۷۴.....	۳۱- ۳- روش کلامی.....

۷۵	۳۱-۴ اصول اعتقادی معتزله
۷۶	۳۲- اهل سنت از نظر روش
۷۷	۳۳- اعتقاد نامه احمد بن حنبل
۷۸	۳۱- تاریخ پیدایش اشعری
۷۸	۳۱-۱ روش اشعری
۷۹	۳۱-۲ آرای
۸۰	۳۱-۳ گسترش مذاهب اشعری در ایران و خارج از ایران
۸۱	۳۴- تاریخ پیدایش ماتریدیه
۸۲	۳۴-۱ تفاوت های ماتریدی با اشعری
۸۳	۳۴-۲ عوامل گسترش ماتریدیه
۸۴	۳۵- پیدایش وهابیت
۸۵	۳۶- مرحله اول و دوم حکومت آل سعود
۸۶	۳۷- سلفیه
۸۷	۳۸- عقاید وهابیت (شبه خواجه)
۸۸	۳۹- دلیل
۸۹	۴۰- غلات، غلود
۸۹	۴۰-۱ فرقه های غالی موجود عبارتند از
۹۰	۴۱- دروزیه
۹۱	۴۱-۱ اصول و عقاید مذهب دروزیه
۹۲	۴۱-۲ ریس مذهب
۹۳	۴۲- پیدایش
۹۴	۴۲-۱ پراکندگی فرقه
۹۵	۴۲-۲ اعتقادات
۹۶	۴۳- نصریه و علویون
۹۷	۴۳-۱ آموزه های
۹۸	۴۴- شیخیه
۹۹	۴۵- آراء و عقاید احسائی

- ۹۹ ۱-۴۵ معاد
- ۱۰۰ ۲-۴۵ امامت بر اساس تفکرات
- ۱۰۱ ۳-۴۵ جانشینان شیخ احمد احسائی و فرقه های شیخیه
- ۱۰۲ ۴۶-بابیه
- ۱۰۳ ۴۶-۱۱ آراء و عقاید بابیه
- ۱۰۴ ۴۷-بهائیه
- ۱۰۵ ۴۷-۱ تفاوت تعالیم بهائیت با عملکرد آنان
- ۱۰۶ منابع

مقدمه:

﴿كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ.﴾

مردم در آغاز، یک امت بودند و اختلافی نداشتند، سپس تضاد منافع باعث اختلاف میان آنان شد و برای رفع اختلاف به قوانین و مقرراتی نیازمند گشتند. پس خداوند پیامبران را به عنوان نویددهنده و هشدارگر برانگیخت و کتاب آسمانی را به حق در حالی که گواه راستگویی آنان بود، فرو فرستاد تا میان مردم درباره آنچه در آن اختلاف داشتند داوری کند. (بقره/۲۱۳)

قال علی عليه السلام:

يَتَّبِعِي لِلْعَاقِلِ أَنْ يَحْتَرِسَ مِنْ سُكْرِ الْمَالِ وَ سُكْرِ الْقُدْرَةِ، وَ سُكْرِ الْعِلْمِ، وَ سُكْرِ الْمَدْحِ وَ سُكْرِ الشَّبَابِ، فَإِنَّ لِكُلِّ ذَلِكَ رِيحًا خَبِيثَةً تَسْلُبُ الْعَقْلَ وَ تَسَخِفُ الْوَقَارَ؛

سزاوار است که عاقل، از مستی ثروت، قدرت، دانش، ستایش و مستی جوانی بپرهیزد، چرا که هر یک را بادهای پلیدی است که عقل را نابود می‌کند و وقار و هیبت را کم می‌نماید (نهج البلاغه)

دگرگونی اندیشه‌ها و عقاید لازمه قوه تفکر انسان است، و آن جا که محور معینی وجود نداشته باشد، این دگرگونی ممکن است تا بی نهایت ادامه پیدا کند، به گونه‌ای که با تولد هر فرد انسانی، باید منتظر ظهور

عقیده‌ای تازه باشیم. اما ظهور ادیان و مذاهب و مکاتب مختلف، افکار بشری را حول محورهای خاصی به گردش درآورده اند و از پراکندگی بیش از حد جلوگیری کرده اند. در این میان، پیدایش اسلام به عنوان دین خاتم نقطه عطفی در تاریخ فکر بشری به وجود آورد؛ زیرا پیام نویدبخش خاتمیت این بود که کاروان خرد و فکر بشری به قدری رشد یافته که می‌تواند در چارچوب این دین کامل و بدون نیاز به ظهور دین جدیدی به سرانجام معصود برسد. شاید اگر این دین در مسیر اصلی اش قرار می‌گرفت و عده این غافل و دنیا پرست مسیر راه رسول خدا ﷺ را منحرف نمی‌کردند می‌توانست با کم‌ترین اختلافات دینی، بشریت را به سعادت و کمال برساند. اما هفتاد و چند دهه از پیدایش دین اسلام نگذشته بود که همچون سایر ادیان، اختلافات درون دینی در آن آغاز شد و به مرور زمان، این اختلافات تحت تأثیر عوامل مختلف فکری، سیاسی، اقلیمی، فرهنگی، اقتصادی و... سرعت گرفت، به گونه‌ای که تنها پس از گذشت سه قرن، در اوایل قرن چهارم، هر ناظر و محقق بیرونی را برای یافتن حق و حقیقت از میان آن همه مسلک، مذهب و نحله متسبب به اسلام دچار تحیر و سرگردانی می‌کرد. از این رو، نیاز به تدوین علمی که در آن عقاید و آرای گروه‌های مختلف متسبب به اسلام بیان شده باشد، بیش از پیش احساس شد، تا پژوهشگر و منتقد بتواند با مطالعه آن علم

از آرای فرقه‌های مختلف آگاهی یابد و سپس با سه مقیاس کتاب و سنت و عقل آنها را در بوته آزمایش گذارد و سره را از ناسره بازشناسد. اگرچه بذر این علم در قرن سوم افشانده شد، رشد آن از قرن چهارم آغاز شد. اما پیشرفت آن به قدری نامتوازن و بدون تکیه بر مبانی معقول صورت گرفت که پس از گذشت چند قرن به رکود گرایید و سرانجام به شبه‌مرده‌ای تبدیل گشت.

اهمیت علم فرق و مذاهب

علم فرق و مذاهب یکی از دانشهای دیرین و دیرپای اسلامی است که از همان سده‌های نخستین اسلامی پا گرفته و همچنان مورد توجه اندیشمندان اسلامی است. یکی از عوامل پویایی و پابندگی این علم، پیوند نزدیک آن با حیات دینی و فرهنگی جامعه اسلامی است. هر چند آثار بر جای مانده نشان می‌دهد که «موارد نوعی تعصب و روحیه تقابل بر این علم سایه انداخته و داوری‌های نادرست گاه چهره‌ای کاملاً غیر واقعی از جریانهای فکری مخالف به نمایش گذاشته است با این همه، هیچ مورخ و پژوهنده تاریخ تفکر اسلامی از این علم بی‌نار نیست.

بررسی آرا و عقاید فرقه‌های گوناگون از یک جنبه دیگر نیز جایز اهمیت است. چنان که می‌دانیم، در مباحث فکری و اعتقادی از خردورزی و نقد و تحلیل نظریه‌ها و آراگریزی نیست؛ طبیعی است که هر نقد و نظر عالمانه پیشاپیش نیازمند شناخت درست آرا و مقایسه دقیق میان

آنهاست. علم فرق و مذاهب، اگر به درستی آموخته شود، می تواند ما را در شناخت دیدگاههای مختلف اعتقادی بینش و بصیرت بخشد.

اما از همه مهمتر، اینکه علم مذاهب حتی در فهم بخشهایی از متون دینی نیز ما را یاری می رساند؛ گاه ابهامهای موجود در روایات اسلامی را می رداید و گاه بر وضوح مفاهیم می افزاید. در روایات شیعه و سنی بارها از فرقه های مختلف نام برده شده یا عقیده آنان نقل و نقد شده است. اصولاً اهل بیت علیهم السلام در بیان معارف حقه معمولاً ناظر به آرای مخالفان بوده اند و مرز حقایق دینی از عقاید بشری را جدا کرده اند. از زمان امام محمد باقر علیه السلام که ائمه علیهم السلام فرصت بیان حقایق دین را پیدا کردند، جامعه اسلامی مملو از آرا و عقاید بیگانه گرد و حلقه های گوناگون در تفسیر مفاهیم قرآنی هر یک به راهی می رفتند. در چنین وضعیتی ناگزیر برای روشن شدن حقیقت باید آرای ناصواب را بازگرد کرد که این موضوع نیاز به علم فرق و مذاهب می باشد.